

„Édes Erdély itt vagyunk”

Részletek: „...és a Berettyó folyik tovább ...” c. regényből

Berettyóhalmát ez ősszel nem a Péter András utánpótlás újíttotta meg, hanem a Magyar Királyi Honvédség kerékpáros zászlóalja, melyet már a tanévkezdet előtt beszállásoltak, útban Erdély felé.

Pedig most is megérkeztek az új diák-fecskék. Takács bácsi szekéren hozta Komádiból Danci unokáját, és alkudozva sokallotta az internátusi díjat. K. U. Nagy Imre a másodikba lépven új elsőst vezetett kézenfogva Öcsöd falujából. Guriga megint feltalált valamit a nyáron. A belső internátusra új emeletet húztak. A Harczék pírnai-hőstette - is elhallatszott odáig. De mi volt ez ahhoz képest, ami a derék hadfiakkal együtt megnyergelte a khekiszínű kincstári kerékpárokat! Majdnem semmi! A hazafias felbuzduláshoz, mely a változás izgalmával járt! A gáláns lovagseregléshez, mely előre hozta a farsangot, szeptember elejére! Hát csoda volt ezek után, ha a tanévnyitás, és az internátusi sereglés az általános érdektelenségbe fulladt!

Szegény Tóni bácsi, aki a lappal, meg az izlandival tizenhétre gyarapította a nyelvtudását, változatlanul a diákság barátja maradt. . .

Aztán megjött a menetparancs, az álmos diákváros az országzászlónál búcsúztatta az Erdélybe induló zászlóaljkat. . .

Gáspár Jancsit különösen próbára tették az erdélyi öröm napjai, mert kételkedő lelkének mindkét fele más-más melódiát játszott ...

Gördültek a kincstári kerékpárok ...

Ugyan hány tisztúrnak ver úgy, „szíve erre a szóra: Erdély,” mint az Ady Endréé, amikor a század elején a „S ha Erdélyt elveszik” című jegyzetét írta! Egy cikkgyűjteményben olvasta a vonaton - ez volt a címe: Jóslások Magyarországról -, az igazgató úrtól kapta kölcsön, s még most sem engedi összetaposolni a tenyerét mindaz a fájdalmas szépség, öngyötrő felsejülés, amit lázas soraiból kiolvasott. Pedig Ady Endre „Fantasztikus románbarátnak” nevezte magát, döfött a tollal a börtönbezárt Octavian Goga-ért és mégis így prófétásodik:

„Erdély te Magyarország vagy, s ha Magyarországra van még szüksége a Földnek, te megmaradsz nekünk.

"Kinek tódul az agyára, mint a zubogó vér az, .. Ismeretlen Korvin Kódex margójára: kegyetlen igazsága, s az Ady-fogalmazta Erdélyi-hitvallás! Mert anélkül nem szabad odamenni!

„Szegény nagy Magyarország, talán sohasem is volt, csak Erdély volt mindig, Transsilvánia, Erdőelve, Szilágyságon túl...

Erdély adta nekünk a Napkirályt, Erdély szerezte a mohácsi veszedelmet, hogy megszabaduljon tőlünk. Neki volt Fráter Györgye, ki tudta, hogy kell a törökkel bánni s távol tartani tarkónktól a simogató német kezét. És Erdély látott elsőnek mélyen be Európába. Jött a nagy égszakadás, jött a protestantizmus és Erdély érezte a legjobban, hogy ez lesz az ötödik, a hatodik, vagy nem tudom hányadik honfoglalás, de az lesz. S odakapcsolta magát Európához, lelkébe engedett mindent, ami jött s produkálta a legmerészebb s legmagyartalanabb produkciót: az egészen újat. A nagy Kulturvolk a Rajna mentén még égette a zsidót, a dominikánus vérebe csaholtak mindenütt Nyugaton, Erdélyben agg és primitívlelkű magyarok nem félték circumcisiót kóbor rabbiktól, szinte Ázsia szélén egy kisország akadt, mely kimerte mondani, hogy az emberek hite pedig az ő maguk dolguk. Innen indult meg a magyarok rajzása már előbb nyugati scholákra. Összeszedni én kis memoriámból nem tudok mindent, de Shakespeare születésének esztendejében itt ír már drámát Karádi Pál. Itt szabad Krisztust megtagadni unitáriusoknak. Jeremiádok itt képviselik először a megfiatalodott

dalleket. A lantosoknak itt van vidám, szabad útjuk, innen adják az eseményeket Nagy-Magyarországnak, szegény sanyargatott szomorú földnek. Bethlen Gábor itt teremt oláh pakulátoroknak irodalmi nyelvet. Itt siratja az első kultúrember, Szenczi Molnár Albert, hogy ő magyar, de nem lenne más egy világért sem. Itt terem az első asszonyíró, azután az erdélyi Mikes Kelemen a példája annak, hogy nekünk futni kell a germántól s nyugatabbra kell menni eszmeházasodások céljából és ugyan ő az, aki megmenti tisztaságát, becsületét a kemény, szegény, de szűz és erős magyar nyelvnek századokra. Descartes Erdély révén jut keletre. Comenius Amost erdélyi asszony veszi észre. A székely balladák vetekednek ez időben a skótokkal, Rákóczi Versaillesben is becsült nagyúr, Bogdán, Mányoki, Kupecki már festhetnek Erdélyben. Kell a zene s nem udvari bolond a költő. Brillant-Saverin előtt már művészete is van itt a konyhának. Itt születik Wesselényi, Kölcsey s itt keresi a megvigasztaló, kultúrára a legalkalmasabb magyart nagy magyar agitátora a civilizációnak: Kazinczy Ferenc...”

Gördültek a kerékpárkerekek...

Mi pedig, ha megyünk, visszafelé megyünk. Mit keresünk! - hol keresünk! - úgy gondoltam, meg kell próbálni Kazinczyval Erdélyből kiásni, ha élt s megtermékenyíteni, megszaportítani azt a magyar típust, mely nem medve, holott Erdélyben több a medve ... „,

Gördültek a kerékpárkerekek ...

„Ha száz évvel hátrább cammogunk, és csak cammogunk, és újat nem tudunk adni, hacsak nem antikultúrálisat, mi lesz velünk! Nem elég, ha vannak Apáczai Csere Jánosok, ha nem mély a néplélek, hiába dobjuk bele a métermázsás követ is, nem fröccsen fel a víz egy méternyire sem. Csakugyan mi vagyunk azok, akiknek nem jutott a nemesebb fajok szükséges szenzibilitásából! Erdély mást bizonyít, próbáljuk Erdélyt folytatni. hátha lehet ...

Gördültek a kerékpárok ...

Ezzel a néppel, mely még a huszadik század majd-közepén sem nemzet, mikor már másfelé unt ruha a nemzetiség! Jó-jó, nem bűnös ebben, de feloldozást nyerhet é!

Talán - higgyünk. És keressünk. Valahol. Akárhon. Erdélyben! Erdélyben. Akárhon."

Csak így lenne szabad Erdélybe menni, és nem másképp. Se győztesként, se gyűlölettel

De Ady Endréről nincs ebben a tapsos, zászlólengetéses örvénylésben semmi. S egyetlen melódiafoszlány sem azokból az imádság-mélységes székely népdalokból. amiket Bukó János tanár úr tanít: Hol maradt"az: Katona vagyok én, országőrizője!! Hol Kolozsvár, Mátyás városa! A kurucdiákok Nagyenyedje! Az udvarhelyi anyaszék! Tamási Áron szépségesen szép nyelvének nemes zöngéje! Mikes, aki úgy „szerelte Rodostót, hogy nem feledhette Zágont. ... !" Mindez kimaradt ebből az operett-hazafiságból. ..

Gördültek a magyar királyi honvéd kerékpárkerekek ...

Tóni bácsi oldalbalökte Jekelt ...

- Olyan lesz ez, testvérem, mint amikor az afrikai német gyarmatok az angolok kezére kerültek ...

Már le se intette senki. hiszen bolond ...

A katonákat elfedte az útkanyar, csak a por szállott utánuk ...

A „sohasem is volt Nagy-Magyarország elindult birtokba venni a .mindig-volt" Erdélyt

A tömeg eloszlott, Jancsi egyedül maradt a templom árnyékában ...

A bankház ablakán új pesti sláger szökött az utcára a rádióból:

Édes Erdély itt vagyunk,

Érted élünk, és halunk,

Győz a szittyá fergeteg,

A rohanó sereg ...

Másnap is ezt bömbölte, mikor már lekerültek a zászlók, elhervadtak a rózsák, harmadnap is, az első leckefeladás idején, negyed nap is, amikor az új mozihíradó megérkezett. Vitéz Nagybányai vitéz Horthy Miklós, Magyarország főméltóságú kormányzója lovagolt be rajta Nagyváradra, hóféhér paripán, s a büszke állat olyan gögösen rakta a lábait, mintha tudta volna, hogy négy aranypatkón jár, amelyet a váradi Sas Szálló izraelita tulajdonosa ajándékozott honfiúi örömeiben. Persze, hogy nem tudta, ahogy az ajándékozó sem sejthette, hogy hálából hamarosan az át-szabott Erdély-indulóval szerenádoznak a suhancok az ablaka alatt:

Elhangzott a szó,
Sok a behívó,
Talicskázik már
Grün és Kohn Izsó ...

Új sláger lett ez Berettyóhalmán is, míg meg nem unták. A kocsmárosok, örömlányok, kiscselédek visszahűségeselek a diákokhoz, az újságok címdalairól hátrább kerültek az összezsugorított erdélyi hírek, és a der-die-das, az accusativus cum intinitívó, meg az á- szor á újra a trónjára ült...

A kisvárost megfakították a hétköznapiak, s hogy ne legyen annyira szürke, felcicomázta az ősz ...

Tímár Máté

Megjelent: Városunk 2002. január. 17. o.